

ВІСНИК

Бердянського університету менеджменту і бізнесу

науковий економічний
журнал

№ 2 (52)

2022

Редакційна колегія:

Л. І. Антошкіна, д-р екон. наук, професор (головний редактор); Ю. І. Осенін, д-р техн. наук, професор (заступник головного редактора); Н. В. Рунчева, д-р екон. наук, доцент (відповідальний секретар); В. К. Антошкін, д-р екон. наук, доцент; А. С. Бритвенко, канд. екон. наук, доцент; О. Л. Горяча, канд. екон. наук, доцент; О. О. Добренко, канд. екон. наук, доцент; М. М. Ігнатенко, д-р екон. наук, доцент; А. Б. Качинський, д-р техн. наук, професор; Ю. В. Макогон, д-р екон. наук, професор; О. В. Мандич, д-р екон. наук, професор; О. А. Марченко, д-р екон. наук, професор; Н. П. Новак, д-р екон. наук, доцент; Г. В. Новицький, д-р юрид. наук, професор; К. А. Пилипенко, д-р екон. наук, доцент; А. В. Руснак, д-р екон. наук, професор; І. А. Романюк, к-т екон. наук; С. Т. Слюсар, канд. екон. наук; В. Ф. Столяров, д-р екон. наук, професор; Г. І. Фролова, канд. екон. наук, доцент; Ю. Ю. Юрченко, д-р екон. наук, доцент; З. Глодек, д-р екон. наук, професор; Й. Рогозінська-Мітрут, д-р екон. наук, професор.

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації — серія KB № 13894-2868P

Науковий економічний журнал

«Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу»
внесено до Переліку наукових фахових видань України (категорія Б)

Наказом МОН України № 886

«Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства»
від 2 липня 2020 року (Додаток 4)

Матеріали друкуються українською, російською та англійською мовами

Засновник:

ВНЗ ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»

Рекомендовано до друку вченою радою

*ВНЗ ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»
(протокол № __ від 26.05.2022 р.)*

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань. Переклади і передрук дозволяються лише за згодою автора та редакції.

Журнал заснований у 2008 році.

Виходить двічі на рік.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 71118, м. Бердянськ, вул Свободи, 117-А
Тел. 8 (06153) 6-48-54

© Бердянський університет менеджменту і бізнесу, 2022

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

<i>Антошкіна Л. І.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИЧНИЙ, ПРАВОВИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ	7
<i>Верховод І. С.</i> ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СУЧАСНОГО ЕТАПУ	13
<i>Мармуть Л. О., Романюк І. А.</i> ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	20
<i>Марченко О. А., Постол А. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	24
<i>Рунчева Н. В., Бритвенко А. С.</i> РЕТРОСПЕКТИВНІ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	29
<i>Семенов В. Ф., Маснюк Д. Р.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ СЕГМЕНТІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	34
<i>Юрченко Ю. Ю.</i> «ПАРАДОКС ДОСТАТКУ» ЯК НАСЛІДОК РЕСУРСНОЇ МОГУТНОСТІ УКРАЇНИ	40

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

<i>Антошкін В. К.</i> ВРАХУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ ЇХ РОЗВИТКУ	47
<i>Воровка В. П., Марченко О. А., Постол А. А.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	52
<i>Кучеренко С. Ю., Леваєва Л. Ю., Кучеренко М. А.</i> СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА СИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ	57
<i>Ігнатенко М. М., Красноручський О. О.</i> ВИЯВЛЕННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	63
<i>Гладкоскок О. А., Яценко В. І., Яценко Я. І.</i> ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВНІ КОНЦЕПЦІЇ, СТИМУЛИ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	68
<i>Руснак А. В., Сміліченко Г. О., Пулянович О. В.</i> МЕТОДИ ТА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	75
<i>Шашко В. О., Фоміченко І. П., Шмарова А. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	81

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

<i>Добренко О. О.</i> СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РИНКУ ПРАЦІ	90
<i>Руснак А. В., Огорь Г. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	96

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

<i>Слюсар С. Т., Пілецький О. П.</i> СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ ТА МІСЦЕ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА НЬОМУ	103
--	-----

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Пилипенко К. А., Прокопишин О. С., Гнатишин Л. Б.

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РЕЄСТРАЦІЇ, ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА ВИБОРУ

СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ 107

CONTENTS

NATIONAL ECONOMY AND ITS MANADGEMENT

<i>Antoshkina L. I.</i> USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TOOLS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION: METHODOLOGICAL, LEGAL AND ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS	7
<i>Verhovod I. S.</i> EVOLUTION OF THE SOCIAL SPHERE DEVELOPMENT AND CONTRADICTIONS OF ITS CURRENT STAGE	13
<i>Marmul L. O., Romaniuk I. A.</i> EUROINTEGRATION PRIORITIES OF STATE REGULATION IN THE SPHERE OF TOURIST ENTERPRISES	20
<i>Marchenko O. A., Postol A. A.</i> IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR THE REFORM OF THE HEALTH CARE SYSTEM IN UKRAINE	24
<i>Runcheva N. V., Brytvenko A. S.</i> RETROSPECTIVE AND CURRENT TRENDS OF THE ECONOMIC STATE OF THE RESTAURANT BUSINESS IN UKRAINE	29
<i>Semenov V. F., Masniuk D. R.</i> FUNCTIONING OF INFRASTRUCTURE SEGMENTS IN THE TOURISM FIELD IN MODERN REALITIES	34
<i>Yurchenko Yu. Yu.</i> “THE PARADOX OF ABUNDANCE” AS A CONSEQUENCE OF THE RESOURCE POWER OF UKRAINE	40

ECONOMY AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

<i>Antoshkin V. K.</i> TAKING INTO ACCOUNT PRIORITIES OF ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROJECTS FOR THEIR DEVELOPMENT	47
<i>Vorovka V. P., Marchenko O.A., Postol A.A.</i> METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION AND IMPLEMENTATION OF SYSTEMATIC MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF TOURIST ACTIVITIES	52
<i>Kucherenko S. Yu., Levaeva L. Yu., Kucherenko M. A.</i> SYSTEMATIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS THE BASIS OF SYSTEMATIC MANAGEMENT OF THEIR COMPETITIVENESS	57
<i>Ihnatenko M. M., Krasnorutskiy O. O.</i> IDENTIFYING THE FACTORS OF INFLUENCE ON THE MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROJECTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	63
<i>Gladkoskok O. A., Yatsenko V. I., Yatsenko Ya. I.</i> ENVIRONMENTAL-ORIENTED CONCEPTS, INCENTIVES AND PRIORITIES OF STRATEGIC MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF TOURISM ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF TRANSBORDER COOPERATION	68
<i>Rusnak A. V., Pulianovych O. V., Smilichenko G. O.</i> METHODS AND SYSTEMS OF PERSONNEL MANAGEMENT IN HEALTH CARE INSTITUTIONS	75
<i>Shashko V. O., Fomichenko I. P., Shmarova A. O.</i> FEATURES OF FUNCTIONING OF MARKETING STRATEGIES IN THE CONDITIONS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	81

DEMOGRAPHY, ECONOMY OF LABOUR, SOCIAL ECONOMICS AND POLITICS

<i>Dobrenko O. O.</i> STRATEGIC TASKS OF THE STATE REGULATION OF THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL LABOR MARKET	90
<i>Rusnak A. V., Ohor H. M.</i> INFORMATION SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM	96

CURRENCY, FINANCE AND CREDIT

Slyusar S. T., Piletsky O. P.

STATE OF DEVELOPMENT OF THE LEASING MARKET IN UKRAINE AND THE LOCATION OF BANKING INSTITUTIONS ON IT	103
---	-----

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

Pylypenko K. A., Prokopyshyn O. S., Hnatyshyn L. B.

INSTITUTIONAL FUNDAMENTALS OF REGISTRATION, LICENSING AND SELECTION OF THE TAXATION SYSTEM OF TOURISM ENTERPRISES	107
--	-----

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Анотація. У статті обґрунтовано сутність інформаційного забезпечення національної інноваційної системи. Охарактеризовано основні види інформації як інформаційної складової національної інноваційної системи. Визначено формальні джерела інформації про інноваційну діяльність та основні вимоги до інформаційної компоненти національної інноваційної системи. Обґрунтовано основні напрями інформаційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, національна інноваційна система, інновації, інноваційні процеси, інноваційна діяльність.

Summary. The essence of information support of the national innovation system is substantiated. The main types of information as an information component of the national innovation system are characterised. The formal sources of information on innovation activities and the main requirements for the information component of the national innovation system are defined. The main directions of information support for the development of the national innovation system are substantiated.

Key words: information support, national innovation system, innovations, innovation processes, innovation activity.

DOI : 10.33783/1977-4167-2022-52-2-96-102

Постановка проблеми. В умовах розширення інформаційних ресурсів суспільства відбувається інтернаціоналізація та глобалізація інформації, збільшується швидкість як оновлення, так і старіння інформації, значно збільшується диференціація та спеціалізація інформації, з'являються нові інформаційні продукти та послуги. На інноваційний розвиток країни значний вплив має рівень її інформатизації, яка, насамперед, забезпечує її процвітання та конкурентоспроможність.

Інформація з ресурсу перетворилася на один із основних факторів виробництва. У сучасних умовах зростає значення вміння створювати, споживати та поширювати інформацію, грамотної орієнтації у потоці інформації, тобто зростає роль знань, інформації у житті суспільства.

Формування та розвиток національної інноваційної системи (НІС) неможливі без інформаційної підтримки всього життєвого циклу інновацій. Для здійснення ідей на всіх етапах інноваційної діяльності необхідне забезпечення інформацією: від відомостей про нові науково-технічні розробки до технічної та технологічної документації виробничих процесів. Без необхідної інформації неможливо здійснювати успішну реалізацію нововведень. Інформація є каталізатором, який сприяє розвитку нововведень та їх впровадженню у практичну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики формування інформаційного суспільства присвятили праці вчені: Д. Белл, Е. Тоффлер, Й. Масуда. Питання розвитку національної інноваційної системи як складової українського інформаційного суспільства досліджував Ю. Бажал. Аспекти створення інформаційної системи інноваційної інфраструктури висвітлювали у своїх працях О. Райчева, К. В'язовська, М. Канаєва.

Разом з тим, виділення інформаційної складової, як каталізуючої та системоутворюючої компоненти розвитку національної інноваційної системи, передбачає необхідність категоріальних уточнень, виділення місця інформації, обґрунтування необхідності її трансформації та формування пропозицій щодо її вдосконалення.

Метою статті є обґрунтування сутності та визначення основних напрямів інформаційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значення інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та НІС переоцінити важко. Інформаційне забезпечення — це постачання необхідної в певний період часу інформацією з конкретною метою. Інформація, як ресурс, характеризується своєю своєчасністю та актуальністю і корисна

Бібліографія ДСТУ 8302:2015:

Руснак А. В., Огорь Г. М. Інформаційне забезпечення розвитку національної інноваційної системи. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2022. № 2 (52). С. 96–102. doi : 10.33783/1977-4167-2022-52-2-96-102.

References (APA):

Rusnak A. V., Ohor H. M. (2022). *Informatsiine zabezpechennia rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy* [Information support for the development of the national innovation system]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 2 (52), 96–102 (in Ukr.). doi : 10.33783/1977-4167-2022-52-2-96-102.

лише тому випадку, коли надана у потрібний час й адекватна реальності.

Інноваційна діяльність пов'язана із невизначеністю. Сутність інновації, що полягає у відсутності певності в тому, що вийде, ніколи немає впевненості в успіху. Поняття невизначеності трактується Й. Шумпетером як відсутність необхідного та достатнього досвіду у суб'єктів, щоб надійно оцінити наявні можливості та передбачати можливі наслідки [1]. Саме інформація сприяє зниженню невизначеності та ризику, що дозволяє досягти поставленої мети.

При високому рівні невизначеності комерційного успіху інноваційного проекту, значних фінансових витратах підприємці воліють орієнтуватися не на перспективне, а на існуюче співвідношення попиту й пропозиції. У зв'язку з цим необхідне створення надійної системи інформаційної підтримки, інтегрованої у національну інноваційну систему, оскільки проектування інноваційної діяльності здійснюється на основі інформаційно-пошукового процесу, спрямованого на виявлення нових наукових відкриттів та розробок, моніторингу зібраних відомостей. В економіці будь-якої розвиненої країни маніпулювання інформацією стає базисом будь-якого поліпшення, просування вперед.

Під інформаційним забезпеченням національної інноваційної системи слід розуміти адекватну інформацію про державні конкурси, тендери, закупівлі та замовлення, бази даних про патенти, винаходи, товарні знаки, інформацію про діяльність об'єктів інноваційної інфраструктури, також інформацію про дослідження та розробки, які проводяться або вже проведені. Інформація призначена для вчених, винахідників, підприємців, інвесторів, інноваційних підприємств різних форм власності та розмірів. Високий рівень інформаційної закритості, розрізненість, неповнота інформації щодо національної економіки в цілому, і за окремими підприємствами (конкурентами, постачальниками, покупцями) та незадовільні інституційні умови ведення бізнесу великою мірою є наслідком неоднорідності економіки країни.

Елементи інформаційної інфраструктури до останніх десятиліть ХХ ст. не могли забезпечити необхідний рівень інформаційного забезпечення та задовольнити інформаційні потреби сектору досліджень і розробок, що активно розвивався, промислового виробництва. Недостатнє забезпечення вчених, спеціалістів, органів державного управління повною та достовірною науково-технічною інформацією призводило до значних негативних наслідків. Вибір оптимальних напрямів вирішення наукових, технічних та технологічних завдань був ускладнений. Існувала проблема об'єктивної оцінки результатів досліджень та роз-

робок, а промислова сфера була недостатньо поінформована про досягнення науки і техніки, про готові до впровадження технічні та технологічні розробки. Це зумовило створення передумов для формування ефективної інформаційної підтримки науково-технічної та інноваційної сфери як базових елементів розвитку економіки. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поява інформаційних продуктів та послуг у другій половині ХХ ст. дуже вплинули на суспільство та відбулося переосмислення соціальних змін. Почався новий етап розвитку — розвиток інформаційного суспільства.

В епоху початку розвитку інформатизації суспільства з'явилися ідеї про новий щабель розвитку людства як «постіндустріального» суспільства. У той час були висунуті припущення, що перехід від індустріального до постіндустріального суспільства є переходом від домінування власників до домінування носіїв знань та професійних умінь, а рушійною силою, що змінює суспільство, стають знання (особливо теоретичні), а головною фігурою, що стоїть у центрі прогресу — людина, яка має знання, насамперед, учений [2]. У концепції інформаційного суспільства Д. Белла наголошувалося на важливості забезпечення доступу до необхідної інформації індивідів та груп. Е. Тоффлер у ті роки передбачив, що «у минулому земля, праця та капітал були ключовими елементами виробництва. Завтра — а в багатьох галузях промисловості це завтра вже настало — інформація стане головною складовою» [3]. У той же період у Японії виникла своя концепція «інформаційного суспільства», згідно з якою виробництво саме інформаційного продукту (а не матеріального) стає рушійною силою розвитку суспільства, продукт стає більш інформаційним, зростає частка та значення інноваційної діяльності [4]. У результаті злиття цих концепцій остаточно сформувалася теорія постіндустріального суспільства, яке розуміється як інформаційне суспільство, в якому на перший план виходять процеси генерації, обробки та передачі інформації. Е. Тоффлер стверджував, що «якщо вважати сільське господарство першим щаблем економічного розвитку, а індустріалізацію — другою, то раптово виявиться, що ми досягли наступної, третьої стадії» [3]. Першою країною, яка здійснила перехід від аграрного суспільства до індустріального та від нього до інформаційного суспільства, є США. Основним видом економічної діяльності інформаційного суспільства стає виробництво, зберігання та поширення інформації. У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційного суспільства, основним завданням стає все більше прискорення та спрощення передачі інформації між людьми та покращення її засвоюваності.

У широкому розумінні інформаційне суспільство можна визначити як суспільство, в яко-

му головними продуктами виробництва є інформація та знання у всіх аспектах їх життєдіяльності, забезпечується ефективна взаємодія людей, їх доступність до інформації та задоволення їхніх соціальних та особистісних потреб. Інформаційне суспільство характеризується якісно новим рівнем виробництва, переробки та поширення інформації.

Для інформаційного суспільства характерним є:

- збільшення ролі інформації та знань у житті суспільства;
- зростання частки інформаційних комунікацій, продуктів та послуг у валовому внутрішньому продукті;
- генерування, обробка та передача інформації як фундаментальні джерела продуктивності;
- створення глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів та задоволення потреб в інформаційних продуктах та послугах.

На думку Ю. Бажала, необхідність переходу на новий технологічний уклад, сьогодні — інформаційний, обумовлюється суто економічними чинниками. Досягаючи межі економічного зростання, господарська система набуває стану, коли взаємодія технічної та економічної сфер започатковує утворення нових технологій, які революційно змінюють виробничу систему [5].

Врахування виключної важливості інформаційної складової об'єктивно впливає із синергетичного ефекту, що виникає внаслідок об'єднання елементів у національну інноваційну систему (НІС). Виникає мультиплікативний ефект оптимізації інноваційної системи.

Є різноманітні форми існування інформації. Вона може матеріалізуватися в різних предметах, існувати у нематеріальній формі у вигляді інформаційних продуктів та послуг, знанні людей. Знання визначається як осмислена, упорядкована та систематизована інформація. Інформаційна складова НІС має включати: відомості про проведення досліджень; результати досліджень; інноваційні розробки; участь у фінансуванні; консалтинг; організацію виробництва; запити інноваційних розробок; нормативно-правові документи; інформацію про виставки, конкурси, симпозиуми; патентну інформацію. До основних видів інформації як інформаційної складової НІС можна віднести такі: науково-технічна; патентна; обліково-статистична; нормативно-правова, юридична; інфраструктурна (рис. 1).

Особливе значення має маркетингова інформація. Важливим джерелом маркетингової інформації є спеціалізовані виставки та ярмарки, які дають уявлення фахівцям підприємств про ринкові перспективи будь-якого продукту та є потужним

каталізатором інноваційної активності. Також одним з важливих для інноваційної активності інформаційним каналом є контакти із зарубіжними підприємствами та фірмами у різноманітних формах: від разових взаємних візитів до тривалих стажувань фахівців та організації спільних заходів. Питання обізнаності керівництва підприємства щодо його перспектив на ринку та у сфері техніко-технологічної забезпеченості, які нерідко є основною причиною ініціювання різноманітних інновацій, також посідають важливе місце. У будь-якому короткостроковому періоді виробникам, як суб'єктам НІС, потрібно мати адекватну інформацію про те, чого саме потребують споживачі, проте підприємства часто не в змозі визначити кінцевих споживачів своєї продукції, а в деяких галузях навіть визначити частку своєї продукції, що споживається підприємствами національної економіки.

Адекватність відображає ставлення інформації та її споживача. Прагматичний (споживчий) аспект пов'язаний із цінністю, корисністю використання інформації для прийняття бізнесом рішень щодо придбання нововведення для подальшого впровадження. Достатність (повнота) інформації означає, що є мінімальний, але достатній прийняття правильного рішення набір показників. Як неповна, так і надмірна інформація знижує ефективність прийнятих користувачем рішень. Інформація про потреби, в такий спосіб, є найважливішою потребою тих, хто забезпечує пропозицією платоспроможний попит на ринку.

Інформаційна складова інфраструктури НІС стосується всіх видів інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та її результату. Містить консалтингові послуги, фірми незалежної експертизи та патентоведення, банки даних щодо виробників, постачальників та потенційних споживачів інноваційного продукції, центри з навчання та підготовка персоналу [6].

Інформаційне забезпечення необхідне для взаємозв'язку всіх об'єктів національної інноваційної системи, прискорення процесів прийняття рішень. Нині у розвитку сучасного інформаційного суспільства спостерігається парадокс, який полягає у тому, що, попри великий обсяг інформації, суспільство відчуває значний інформаційний дефіцит. З одного боку, він обумовлений явищами «інформаційної кризи», пов'язаної з надмірністю інформації, яка ускладнює доступ до необхідної інформації. Тобто одночасно зі збільшенням обсягу якісної інформації, зростає також обсяг недостовірної, «паразитної» інформації, фейків (як через суб'єктивність, упередженість або некомпетентність розробників інформації, так і з метою цілеспрямованої дезінформації). З іншого боку, цей парадокс викликаний надзвичайно збільшеною цінністю інформації, особливо новою, що

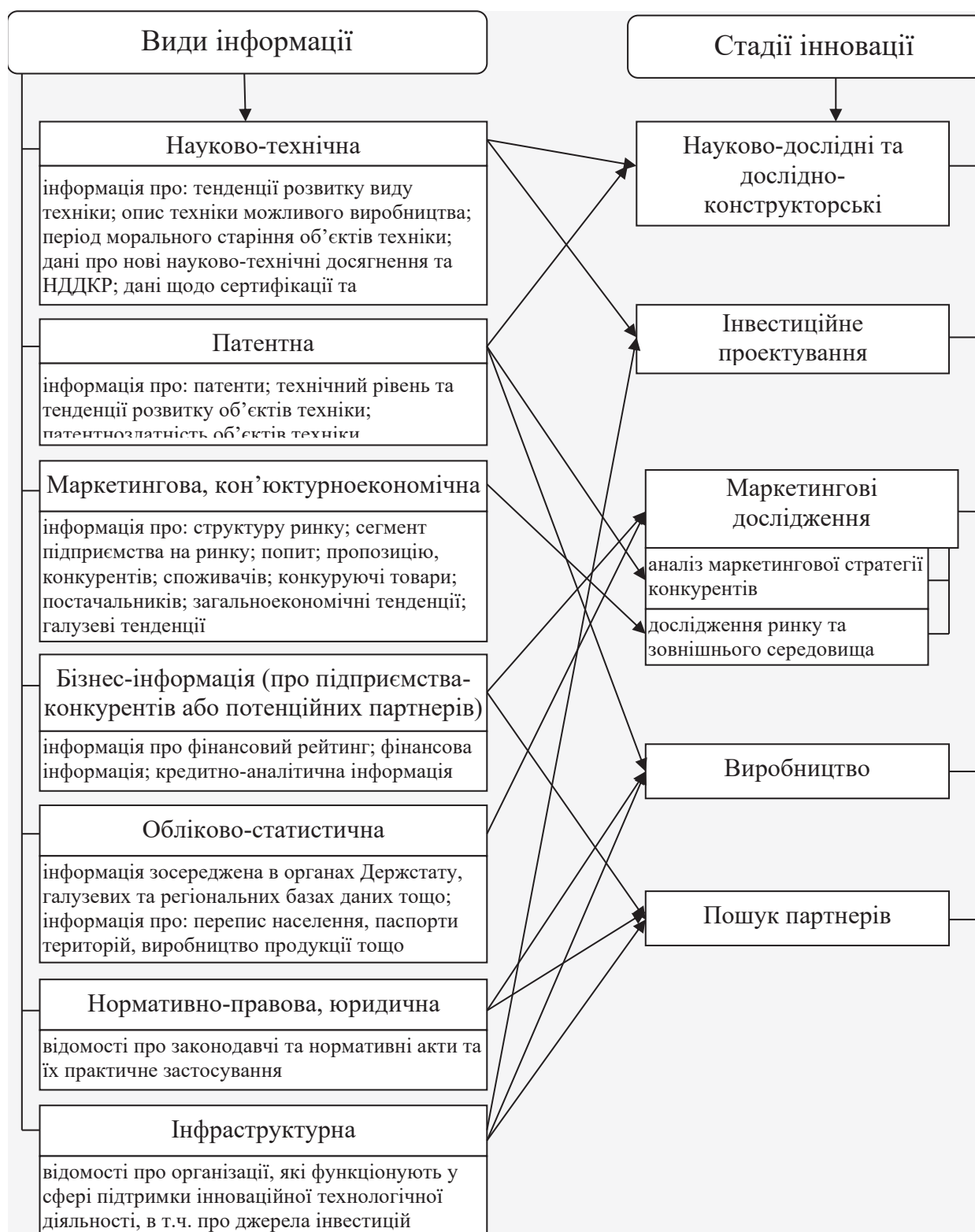

Рис. 1. Основні види інформації як інформаційної складової НІС (авторська розробка)

передбачає необхідність швидкого та якісного пошуку корисної та достовірної інформації. Отже, інформаційний дефіцит — це брак необхідної інформації, а не інформації взагалі.

Оскільки світова економіка стає все більш динамічною та конкурентною, для кожної конкретної країни виникає необхідність удосконалення

виробництва, набуття, поширення та практичного застосування знань, що сприяє підвищенню ефективності у традиційних галузях виробництва, розвитку нових галузей та дозволяє піднятися на передові позиції. Це зумовлює необхідність вивчення зарубіжного досвіду та застосування його з урахуванням специфіки країни та поточної між-

народної ситуації. Придбання іноземних знань може відбуватись через іноземні інвестиції, технічну співпрацю, освіту за кордоном, Інтернет, конференції, наукові публікації.

В Україні існують різноманітні формальні джерела інформації про інноваційну діяльність:

- Державна служба статистики України (Держстат);
- Державне підприємство «Інфоресурс»;
- Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ);
- Державна науково-технічна бібліотека України;
- Національний орган інтелектуальної власності (Укрпатент);
- засоби масової інформації;
- інші організації.

Основним органом, який формує бази даних у галузі науки та техніки, є Міністерство освіти і науки України. Різноманітність джерел породжує як тривалість пошуку, а й часом неоднозначність необхідної інформації про пропозиції чи запити нових розробок.

Комплексне інформаційне забезпечення системи інформаційного процесу на мезорівні та мікрорівні є однією з умов підвищення економічної ефективності діяльності суб'єктів інноваційної сфери. До інформаційного забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності слід відносити усі види зв'язків, які знаходяться у певних відносинах. Головним засобом досягнення цього забезпечення може бути побудова інформаційної системи інноваційної інфраструктури. Інформаційна система розглядається як система управління інноваційним проектом, яка тісно пов'язується із системами збереження та видачі інформації, а також із системою, яка може в процесі управління забезпечити обмін інформацією. Ця система охоплює усі засоби і методи, які можуть бути використані в процесі збору, зберігання, передачі і обробки відібраної користувачем інформації. Виробництво потрібної для організації інформації для ефективного управління її ресурсами, здійснення технічного середовища для управління діяльністю складає основну місію інформаційної системи [7].

Тому створення Національної електронної науково-інформаційної системи, метою функціонування і розвитку якою є збір, формування, збереження, верифікація даних та інформації у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення доступу до них та використання, а також автоматизація процедур та процесів взаємодії суб'єктів та користувачів системи, є своєчасним [8].

Основними завданнями Національної електронної науково-інформаційної системи (НЕНІС) є:

— збір, збереження та оновлення даних, наявних в інформаційних ресурсах системи про сферу науки;

— забезпечення формування та збереження необхідних даних та інформації;

— нормалізація схеми бази даних та верифікація даних;

— автоматизація процесів збору, формування та збереження даних та інформації;

— автоматизація процесів взаємодії суб'єктів та користувачів системи;

— спрощення та автоматизація процедур, пов'язаних із заповненням анкет, заявок, звітів та інших документів, пов'язаних із фаховою діяльністю суб'єктів та користувачів системи;

— спрощення доступу до відкритої інформації про сферу науки;

— сприяння інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та європейський дослідницький простір;

— забезпечення широкого представлення на міжнародному рівні результатів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності українських вчених;

— сприяння розробленню скоординованих програм досліджень;

— сприяння колективному використанню дослідницької інфраструктури та комплексному управлінню науковими результатами.

До функцій НЕНІС відносяться:

— інтеграція сторонніх інформаційних ресурсів;

— обробка інформації, що формується у процесі діяльності користувачів системи;

— систематизація та узагальнення інформації, перетворення її до формату даних, придатного для проведення подальшого аналізу та забезпечення роботи функціональних модулів системи;

— забезпечення електронної інформаційної взаємодії між суб'єктами та користувачами системи;

— забезпечення сумісності та електронної взаємодії центральної бази даних з інформаційними ресурсами системи в установленому законодавством порядку;

— забезпечення захисту даних (у т.ч. — персональних) від несанкціонованого доступу, редагування та знищення;

— забезпечення достовірності та цілісності даних, у тому числі персональних;

— розмежування прав користувачів системи на внесення, перегляд інформації в центральній базі даних, внесення змін та доповнень до такої інформації;

— надання доступу користувачам системи та стороннім інформаційним ресурсам до інформації

ції, яка міститься у центральній базі даних системи, відповідно до наданих прав доступу;

— забезпечення можливості реєстрації користувачів у центральній базі даних, у тому числі з використанням засобів електронної ідентифікації, а також інших засобів ідентифікації, які дають змогу однозначно встановлювати особу;

— забезпечення можливості пошуку та перегляду інформації в центральній базі даних відповідно до прав доступу користувача [8].

Принципами функціонування НЕНІС є: науковість, гуманізм, демократія, органічне поєднання освітньої, наукової та інноваційної діяльності.

На нашу думку, основними вимогами до інформаційної компоненти національної інноваційної системи є: адекватність; своєчасність; економічність; гнучкість; надійність; передбачливість; універсальність; доступність; достовірність; простота та зрозумілість для користувача; орієнтація на використання сучасних інформаційних технологій; Орієнтація наукового пошуку на потреби ринку.

Орієнтація наукового пошуку на потреби ринку впливає на активну комерціалізацію отриманих у ході досліджень та розробок результатів (табл. 1).

Таблиця 1

Виявлення доцільності втілення нових ідей (технологій) та їх здійсненності у промисловому (не лабораторному) масштабі

Параметри	Характеристика
Переваги для споживачів	Пошук конкуруючих продуктів; оцінка характеру та рівня переваг нововведення; можливі мотивації споживача
Характеристики можливого ринку	Розмір, динаміка зростання, основні сегменти, труднощі входження у конкретний ринок
Основні конкуренти	Основні конкуренти, їх постачальники та споживачі; стратегія їх нових розробок; зацікавленість у конкретному сегменті ринку для якого пропонується новий продукт
Здійсненність ідеї	Наявність працюючого прототипу; можлива роль масштабування; незалежність реалізації розробки від інших розробок, спеціальних дозвільних процедур, чинних екологічних норм; незалежність постачання дефіцитних компонентів (матеріалів), які може заблокувати конкурент
Захищеність ідеї	Оцінка ступеня копіювання пропонованого продукту (технології) конкурентами; можливість забезпечення патентного захисту
Забезпечення ресурсами	Можливість реалізації розробки на наявному чи доступному устаткуванні; резерви залучення необхідного персоналу, доступ до різних джерел фінансування

Для забезпечення зворотного інформаційного зв'язку між виробництвом та наукою доцільним є: проведення аналізу за кон'юктурою ринку, структурою імпорту наукомісткої продукції; використання даних про потреби у нових технологіях, зарубіжної науково-технічної інформації; проведення маркетингових досліджень; виявлення проблем впровадження нововведень.

Інформаційне забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності включає також систему державних центрів науково-технічної інформації, регіональні інформаційні мережі, тематичні інтернет-портали та сайти відомств та організацій — учасників інноваційної діяльності.

Висновки. Подальший розвиток інформаційного забезпечення сприятиме задоволенню інформаційних потреб суб'єктів національної інноваційної системи. При формуванні та реалізації політики у науковій, науково-технічній та інноваційній сфері як складовій частині державної інноваційної політики доцільно забезпечити поетапний перехід від практики державного патерналізму до організації партнерства та кооперації

всіх учасників інформаційних процесів, у тому числі державного та приватного інформаційного сектору економіки.

Доцільною є організація інформаційної взаємодії між підсистемами та елементами НІС, основою якої є використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, яка сприятиме інформаційному забезпеченню та координуванню дій окремих суб'єктів ринку, що беруть участь у ході реалізації соціально значущих та комерційно ефективних інноваційних проєктів. Необхідний збір достовірної статистичної інформації для визначення пріоритетних напрямів науково-технологічного пошуку та розробки програм інноваційного та соціально-економічного розвитку національної економіки. Одним із основних напрямів інформаційного забезпечення розвитку НІС має бути постійний моніторинг поточних та перспективних потреб виробництва з різних видів нових технологій та прогнозування інноваційних процесів у країні та за кордоном, державна експертиза інноваційних проєктів, що розробляються різними суб'єктами інноваційної діяльності.

Література

1. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. Пер. з англ. В. Ружицького, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 528 с.

2. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. 1996. С. 194–251.

3. Тоффлер Е. Шок майбутнього. 1970. URL: <https://polityslovo.wordpress.com/першоджерела/е-тоффлер/> (дата звернення: 22.10.2022).

4. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society. USA, Wash.: World Future Society, 1981. 168 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=ynkmIxF1G3AC&printsec=copyright&hl=ru&source=gbps_pub_info_r#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 01.10.2022).

5. Бажал Ю. М. Розвиток національної інноваційної системи як складової українського інформаційного суспільства. *Інформаційне суспільство. Шлях України*. К.: Фонд «Інформаційне Суспільство України», 2004. С. 87–93. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/412?show=full> (дата звернення: 02.10.2022).

6. Канаєва М. Класифікація складових та елементів інноваційної інфраструктури. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 2008. № 99–100/2008. С. 35–38. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/11.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

7. Райчева О. К., В'язовська К. М. Створення інформаційної системи інноваційної інфраструктури у межах регіону. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 1. С. 86–92. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_12/O_K_Raicheva_K_M_VyazovskaCreation_of_the_informative_system_of_innovative_infrastructure_within_the_framework_of_region.pdf (дата звернення: 15.10.2022).

8. Положення про Національну електронну науково-інформаційну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1067. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-2022-п#Text> (дата звернення: 12.10.2022).

References

1. Schumpeter, Y. (1995). Kapitalizm, sotsializm i demokratiia [Capitalism, socialism and democracy]. Kyiv: Osnovy (in Ukr.).

2. Bell, D. (1996). *Prykhid postindustrialnoho suspilstva* [The arrival of post-industrial society]. *Suchasna zarubizhna sotsialna filosofiiia*. Kyiv, 194–251 (in Ukr.).

3. Toffler, E. (1970). *Shok majbutnoho* [Shock of the future]. Available at: [https://polityslovo.wordpress.com/першоджерела/е-тоффлер/\(in Ukr.\)](https://polityslovo.wordpress.com/першоджерела/е-тоффлер/(in Ukr.)) (Accessed 22 October 2022).

4. Masuda, Y. (1981). The Information Society as Post-Industrial Society. USA, Washington: World Future Society, 40–55. Available at: https://books.google.com.ua/books?id=ynkmIxF1G3AC&printsec=copyright&hl=ru&source=gbps_pub_info_r#v=onepage&q&f=false. (Accessed 01 October 2022) (in Eng.).

5. Bazhal, Yu.M. (2004). *Rozvytok natsional'noi innovatsijnoi systemy iak skladovoi ukrains'koho informatsijnoho suspilstva* [Development of the national innovation system as a component of the Ukrainian information society]. *Informatsijne suspilstvo*. Shliakh Ukrainy, Kyiv: Fond «Informatsijne Suspilstvo Ukrainy», 87–93 Available at: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/412?show=full> (in Ukr.) (Accessed 02 October 2022).

6. Kanaeva, M. (2008). *Klasyfikatsiia skladovykh ta elementiv innovatsijnoi infrastruktury* [Classification of components and elements of innovative infrastructure]. *Visnyk Kyivs'koho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, 99–100/2008, 35–38. Available at: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/11.pdf> (in Ukr.) (Accessed 11 September 2022).

7. Raicheva, O.K., Vyazovska, K.M. (2011). *Stvorennia informatsijnoi systemy innovatsijnoi infrastruktury u mezhakh rehionu* [Creation of an information system of innovative infrastructure within the region]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 1, 86–92. Available at: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_12/O_K_Raicheva_K_M_VyazovskaCreation_of_the_informative_system_of_innovative_infrastructure_within_the_framework_of_region.pdf (in Ukr.). (Accessed 15 October 2022).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Regulations on the National Electronic Scientific and Information System”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-2022-п#Text> (in Ukr.) (Accessed 12 October 2022).

БЕРДЯНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕСУ

Наукове видання

**ВІСНИК
БЕРДЯНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕСУ**

№ 2(52)'2022

Науковий економічний журнал

Українською, російською та англійською мовами

Технічний редактор *Д. В. Акіндєєв*

Адреса редакції:

Україна, 71118, м. Бердянськ, вул. Свободи, 117-А
Тел. 8 (06153) 6-48-54

Підписано до друку __.__.2022 р.

Формат 60х84/8. Папір офсетний.

Гарнітура «Newton С». Друк — лазерний.

Ум. друк. арк. 14,88. Обл.-вид. арк. 14,23.

Наклад 50 прим. Зам. № 57

Друк ТОВ «УСПІХ ПРИНТ»

69035, Запорізька обл., м. Запоріжжя,
пр-т Соборний/вул. Південноукраїнська,
дом 161/7, оф. 12